Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2015-00376

LAVO Aittoniemi Eeva(OM) 12.10.2015

Asia
OSA-neuvosto 9.10.2015 / Oikeusasiat / Tietosuoja, EPPO ja muut asiat

Kokous
Oikeus- ja sisäasiat -neuvosto 08.10.2015 - 09.10.2015

Oikeusministereiden kokouspäivänä OSA-neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan tietosuojadirektiivistä. Tämän pohjalta käynnistetään trilogineuvottelut Euroopan parlamentin kanssa. Tavoitteena on, että EU:n uusi tietosuojapaketti on valmis vuoden loppuun mennessä.

Komissio informoi suullisesti EUT:n 6.10.2015 antamasta tuomiosta asiassa Schrems (C-362/14). EUT julisti komission Safe Harbour-järjestelyn mitättömäksi eikä järjestely voi enää toimia EU:n ja Yhdysvaltojen välisten henkilötietojen siirtojen oikeudellisena perustana. EU-maiden tietosuojaviranomaiset tapaavat seuraavalla viikolla. Komissio jatkaa keskusteluja Yhdysvaltojen kanssa.

Euroopan syyttäjänvirastosta käytävät neuvottelut etenevät pienin askelin eikä mistään sovita ennen kuin kaikesta on sovittu. PJ pystyi toteamaan ehdotuksensa muutamista yksittäisistä artikloista saaneen "periaatteellista tukea".

Oikeusministereiden työaamiaisella esillä unionipetosdirektiivin valmistelut EUT:n Taricco-tuomion valossa. PJ valmistelee uuden esityksen ALV-petosten käsittelystä.

Työlounaalla esillä EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä maahanmuuttokriisiin liittyvät oikeudellisen yhteistyön ulottuvuudet.

1. Ehdotus poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan tietosuojadirektiiviksi, neuvoston yleisnäkemys (neuvoston asialistan ak 15, sekakomitean ak 1)

12555/15 DATAPROTECT 154 JAI 707 DAPIX 163 FREMP 202 COMIX 456 CODEC 1279; DS 1548/15 (AT julistus) sekä DS 1545/15 (SL ja CZ yhteisjulistus)

Tietosuojadirektiivistä keskusteltiin sekakomiteassa, minkä jälkeen neuvoston yleisnäkemys hyväksyttiin neuvoston varsinaisessa kokouksessa.

KOM kiitti tehdystä työstä ja totesi PJ:n esityksen hyväksi pohjaksi trilogeille. Komissiolla on kuitenkin edelleen joitakin varaumia, esimerkiksi liittyen jäsenvaltioiden olemassa oleviin

kolmasmaasopimuksiin (artikla 60 ja sen suhde SEUT 351 artiklaan). Lisäksi olisi tarkasteltava huolellisesti tietosuojaviranomaisten valtuuksia tuoreimman oikeuskäytännön valossa (”Schrems”). KOM korosti, että direktiivin ja yleisen tietosuoja-asetuksen pitäisi tulla voimaan samanaikaisesti.

Parisenkymmentä jäsenvaltiota käytti asiasta lyhyen puheenvuoron. Lähes kaikki puheenvuoron käyttäneet antoivat tukensa PJ:n esitykselle tasapainoisena ratkaisuna, joka ottaa huomioon sekä henkilötietojen suojan että lainvalvontaviranomaisten tarpeet; tai totesivat yleisemmin voivansa PJ:n esityksen kompromissina hyväksyä. Jotkut maat toivat samalla kuitenkin vielä esiin huoliaan, joita PJ:n esitys ei vielä täysin ratkaissut; toiset korostivat, että neuvoston yleisnäkemyksestä tulee pitää tiukasti kiinni myös trilogineuvotteluissa. Pari maata toi keskustelussa esiin Schrems-tuomion vaikutukset.

Suomi totesi hyväksyvänsä neuvoston yleisnäkemyksen, koska se kokonaisuutena arvioituna ottaa tasapainoisella tavalla huomioon sekä tietosuojan riittävän tason että poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön erityistarpeet. Ongelmallista on kuitenkin se, että direktiiviehdotus mahdollistaa henkilötietojen siirtämisen suoraan kolmansissa maissa oleville yksityisille ilman kyseessä olevan kolmannen maan hyväksyntää.

AT totesi, että sen varaumat ovat edelleen voimassa ja antoi neuvoston pöytäkirjaan kirjallisen lausuman toivoen, että sen huolet otetaan huomioon trilogineuvotteluissa. Neuvoston pöytäkirjaan liitetään myös SL ja CZ yhteinen julistus liittyen subsidiariteettiperiaatteeseen. Myös ES käytti puheenvuoron, jossa se teki vielä ehdotuksia neuvoston yleisnäkemyksen muuttamiseksi.

KOM ja PJ muistuttivat lopuksi Eurooppa-neuvoston asettamasta tavoitteesta saada tietosuojauudistusta koskevat neuvottelut päätökseen vuoden loppuun mennessä. Asetus ja direktiivi muodostavat paketin. Trilogineuvottelut direktiivistä käynnistetään mahdollisimman pian. Neuvoston yleisnäkemys on nyt hyväksytty.

2. EU-tuomioistuimen Schrems-tuomion (C-362/14) vaikutukset, komission informaatio (neuvoston asialistan ak 16)

KOM Jourova informoi neuvostossa suullisesti EUT:n 6.10.2015 antaman Schrems-tuomion vaikutuksista. EU-tuomioistuin julisti komission Safe Harbour-päätöksen mitättömäksi. Tämä tarkoittaa, ettei Safe Harbour voi enää toimia oikeusperustana henkilötietojen siirrolle Yhdysvaltoihin. Voimassa olevan tietosuojadirektiivin muut keinot ovat edelleen käytettävissä EUT:n asettamissa rajoissa. EUT:n tuomio vahvistaa komission lähestymistapaa, jonka mukaisesti komissio on vuodesta 2013 saakka neuvotellut Yhdysvaltojen kanssa Safe Harbour-järjestelyn uudistamisesta. Näitä neuvotteluja jatketaan kiireellisenä. EUT:n päätös vahvistaa kansallisten tietosuojaviranomaisten roolia. EU-maiden tietosuojaviranomaiset kokontuvat ns. artikla 29-työryhmänä seuraavalla viikolla.

KOM Jourova kertoi myös, että EU:n ja Yhdysvaltojen välinen lainvalvonnan alan tietosuojasopimus (”Umbrella agreement”) on jo parafoitu, mutta se on tarkoitus allekirjoittaa vasta kun Yhdysvaltojen kongressi on hyväksynyt lakiehdotuksen, joka antaa oikeussuojakeinot myös EU-kansalaisille.

Myös neuvoston oikeuspalvelu käytti kokouksessa puheenvuoron, jossa se korosti EUT:n tuomion merkitystä ja nosti esiin erityisesti tuomion parat 94-95.

Komission 6.10.2015 tiedote asiasta linkkinä: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-15-5782_en.htm

3. Asetusehdotus Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta (EPPO), neuvoston osittainen yleisnäkemys (neuvoston asialistan ak 17)

12621/15 EPPO 37 EUROJUST 168 CATS 98 FIN 660 COPEN 256 GAF 39, DS 1546/15, Room document article 25 09/10/2015, AT julistus

PJ esitteli asiakirjan EPPO-asetuksen artikloista 24-28a, 20-33 ja 35. PJ toivoi jäsenvaltioiden hyväksyvän herkän kompromissin. Pöydälle jaettiin työasiakirja, joka sisälsi tekstimuutoksen artiklaan 25.

KOM kiitti hyvästä työstä ja totesi, että EPPO-asetuksen artiklojen 25, 26, 27 ja 31 (liite 1) ollaan melkein valmiita, mutta eurooppalaista ulottuvuutta pitää vielä vahvistaa. Tutkintatoimia koskevan artiklan 25 osalta KOM katsoi, että EPPO:lla pitää olla yhteinen työkalupakki tutkinnoissa ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi pitää tietää, mihin vakaviin rikoksiin tiettyjä tutkintakeinoja voidaan käyttää, viittasi tältä osin pöydälle jaettuun tekstiehdotukseen. Todisteita koskevan artiklan 31 osalta komissio piti valitettavana sitä, että alaviitteessä 4 viitataan kansallisiin järjestelmiin. Tämä ei paranna nykyistä fragmentaatiota. Artiklan 35 osalta KOM ei pidä prosessuaalisia takeita vielä riittävinä.

Tanskaa lukuun ottamatta kaikki jäsenvaltiot käyttivät puheenvuoron.

PJ:n artiklaehdotuksille antoi selkeimmin tukensa PL, SK, EE, BE, CZ, LV, BG, EL, HR ja LT.

Myös DE, RO, IT ja HU totesivat voivansa hyväksyä PJ:n ehdotuksen kompromissina. DE muistutti tekemistään myönnytyksistä (mm. rajat ylittävä tukinta), mutta totesi voivansa tukea kokonaiskompromissia, ml. erityisesti pöydälle jaettu lisäys artiklaan 25. Lisäys on tärkeä, koska telekuuntelua voidaan käyttää vain vakavissa rikoksissa. Sen käytössä Saksan on otettava huomioon EUT:n oikeuskäytäntö, Saksan perustuslakituomioistuimen oikeuskäytäntö sekä subsidiariteettiperiaate, eikä jouston varaa tältä osin ole. DE puheenvuoro sai sekä tukea (SL) että eräänlaisen vastapuheenvuoron (IT).

Monet maat korostivat, ettei mistään ole lopullisesti sovittu ennen kuin kaikesta on sovittu (mm. FR) ja toivat vielä esiin nyt käsiteltävänä olevien artiklojen muutos- ja tarkastelutarpeita, vaikka neuvotteluissa onkin menty hyvään suuntaan (mm. CY, MT, SL, IE, ES, SE). Joissakin puheenvuoroissa toivottiin, että neuvoston osittaisen yleisnäkemyksen sijaan puhuttaisiin tässä vaiheessa yleisemmin vain periaatteellisesta tuesta.

NL ei voinut hyväksyä pöydällä olevia artikloja lopullisesti. Myös PT totesi, ettei se voi tukea ehdotusta, koska erityisesti artiklat 30, 31 ja 33 ovat ongelmallisia syyttäjien itsenäisyyden näkökulmasta. Myös artiklassa 26 ehdotettu tuomioistuimen vahvistusmekanismi on ongelmallinen.

Suomi totesi, että asetus on nähtävä kokonaisuutena ja yksittäisten artiklojen yhteydet toisiinsa on tiedostettava. Esimerkiksi artiklan 25 sisältö riippuu siitä, mitä rikoksia EPPO:n toimivalta lopulta kattaa, eikä artiklan sisältöä voi siksi lyödä vielä lukkoon. Artikla 26 rajat ylittävästä tutkinnasta on ollut Suomelle vaikea ja edellytyksenä sille, että Suomi voi artiklan hyväksyä, on se, että kohta 6a ja siihen liittyvä alaviite 4 säilyy tekstissä. FI totesi myös, että EPPO voi tuottaa lisäarvoa vain, jos mahdollisimman moni jäsenvaltio siihen liittyy. Päätös siitä, onko asetukselle saatavissa yksimielinen tuki neuvostossa, voidaan tehdä vasta kun kaikki artiklat on käsitelty.

AT totesi huoliensa liittyvän EPPO:n toimintaan käytännössä, arvioi huoliensa liittyvän KOM, FI ja IT esiin nostamiin asioihin. AT jätti huolenaiheistaan neuvoston pöytäkirjaan lausuman.

UK totesi pitävänsä omasta näkökulmastaan keskeisenä varmistaa EPPO:n toimivuus suhteessa kolmansiin maihin sekä tehokas työ petosten torjunnassa.

KOM arvioi, että on olemassa riski alentaa asteittain kunnianhimon tasoa. Olisi kuitenkin suuri virhe antaa periksi, sillä kyse on paitsi rahasta myös kansalaisten luottamuksesta. Tulee varmistaa, ettei luoda heikkoa virastoa, jota kritisoidaan tarpeettomana. Pitäisi löytää toimiva yhteisille säännöille ja samaan aikaan kunnioittaa jäsenvaltioiden oikeusperinteitä ja perustuslakeja. Kysymys kuuluu, jääkö näiden väliin riittävä tila vahvalle EPPO:lle. Komission mielestä se tila pitää löytää ja töitä täytyy jatkaa dynaamisesti ja intensiivisesti. Kaikkia artikloja ja yksityiskohtia työstetään vielä.

PJ totesi puheenvuorojen vahvistavan sen, että ollaan hyvin lähellä neuvoston osittaista yleisnäkemystä. Tässä vaiheessa luontevampaa on kuitenkin puhua laajasta periaatteellisesta tuesta ehdotetulle tekstille.

4. Muut asiat (neuvoston asialistan ak 18)

KOM kertoi uhridirektiivin (2012)29 täytäntöönpanotilanteesta. Implementoinnin määräaika on 16.11.2015. Seitsemän jäsenvaltiota on jo notifioinut komissiolle direktiivin täytäntöönpanosta. KOM toivoo muidenkin maiden tekevän tämän mahdollisimman nopeasti.

Neuvostolle jaettiin myös katsaus vireillä oleviin säädösneuvotteluihin.

Työaamiainen: unionipetosdirektiivin valmistelut (neuvoston asialistan ak 21)

12549/15 LIMITE DROIPEN 109 CATS 93 JAI 704 GAF 38 FIN 659 CADREFIN 59 CODEC 1276, DS 1543/15

Oikeusministerit keskustelivat aamiaistapaamisella ns. unionipetosdirektiivin valmisteluista tilanteessa, jossa neuvoston, Euroopan parlamentin ja komission väliset trilogineuvottelut ovat umpikujassa. Yhteisymmärrystä ei ole löytynyt siitä, tulisiko direktiivin kattaa myös ALV-petoksia. Puheenjohtajamaa Luxemburg on valmistelemassa neuvostolle uutta kompromissiesitystä, joka ottaa huomioon EUT:n syyskuussa antaman Taricco-tuomion (C-105/14). Aamiaiskeskustelun aikana useat jäsenvaltiot totesivat tarkastelevansa tuomion vaikutuksia vielä kansallisesti. Monet jäsenvaltiot korostivat kuitenkin jo tässä vaiheessa, ettei unionipetosdirektiiviä voi antaa muulla oikeusperustalla kuin SEUT 83.

Työlounas: EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, maahanmuuttokriisi (neuvoston asialistan ak 19-20)

12528/15 LIMITE JAI 702 FREMP 199 (Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen) 11898/15 LIMITE JAI 646 CATS 80 ASIM 84 COPEN 241 FREMP 188 JAIEX 69 (maahanmuuttokriisi)

Oikeusministereiden työlounasta varten puheenjohtaja oli valmistellut tilannekatsausasiakirjan EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Komissiolta pyydettiin kokonaisvaltaista analyysiä EUT:n kielteisestä lausunnosta (2/13) sekä lausunnossa esiin nostettujen seikkojen jatkokäsittelystä. Lisäksi puheenjohtaja oli valmistellut lounaalla käsitellyn asiakirjan maahanmuuttokriisiin liittyvistä oikeudellisen yhteistyön seikoista.

Suomen edustajat
Oikeus- ja työministeri Jari Lindström ja virkamiesvaltuuskunta OM/EUE/VNEUS

Asiakirjat
Merkitty asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat	aineellinen rikosoikeus, Euroopan syyttäjävirasto (EPPO), henkilötiedot, perusoikeudet, tietosuoja, yhteisöpetos, oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**LVM, OM, SM, UM, VM**
Tiedoksi	EUE, MAVI, MMM, OKM, PLM, STM, TEM, TPK, TRAFI, TULLI, VNK, YM